

Nr 35.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 18 kap. 10 § 2 och 3 mom. strafflagen.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad och första lagutskottet tilldelad motion, nr 4, av herr *Nerman* hemställes,
»att riksdagen måtte bifalla följande nyformulering av strafflagens 18 kap. 10 par. 2—3 mom.:

Har någon övat sådan otukt med den, som fyllt femton men ej tjuguet år, och var han ej själv under tjuguet år, dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Har någon övat otukt med annan av samma kön under utnyttjande av dennes oerfarenhet eller beroende ställning, straffes som i 2 mom. sägs.»

Beträffande motiveringen för motionärens yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

På hemställan av utskottet har riksdagen vid vårsessionen beslutat uppskjuta behandlingen av motionen till nu innevarande höstsession.

Gällande rätt, historik.

18 kap. 10 § strafflagen stadgar i 1 mom. straff — straffarbete i högst fyra år eller fängelse — för den som övar otukt med annan av samma kön, som ej fyllt femton år.

Har någon övat sådan otukt med den, som fyllt femton men ej aderton år, och var han ej själv under aderton år, dömes han enligt 2 mom. till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Samma straff drabbar enligt 3 mom. den, som efter fyllda aderton år övat otukt med annan av samma kön, som fyllt aderton men ej tjuguet år, under utnyttjande av dennes oerfarenhet eller beroende ställning.

I 10 a § av samma kapitel stadgas vidare straff — fängelse eller straffarbete i högst två år — för den som övar otukt med annan av samma kön, som är sinnessjuk eller sinnesslö, ävensom för styresman, föreståndare eller annan tjänsteman, läkare, uppsyningsman eller vaktbetjänt vid straffin-
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1951. 9 saml. 1 avd. Nr 35.*

rättning, häkte, sjukhus, fattighus, barnhus eller annan sådan inrättning, som övar otukt med där intagen person av samma kön, så ock för den som eljest övar otukt med annan av samma kön under grovt missbruk av hans beroende ställning.

De ovan återgivna bestämmelserna i strafflagen ha erhållit sin gällande lydelse genom lag den 14 april 1944. Enligt den tidigare, allt sedan tillkomsten av 1864 års strafflag oförändrade lydelsen av 18 kap. 10 § var homosexuell otukt generellt belagd med straff.

Denna den äldre lagens inställning hade länge varit föremål för kritik, särskilt från läkarhåll. Frågan om en lagändring bragtes första gången under statsmakternas prövning genom en av professorn A. V. Lundstedt vid 1933 års riksdag väckt motion (II: 1). I denna yrkades efter ingående motivering, att riksdagen måtte besluta upphäva 10 § i 18 kap. strafflagen samt i dess ställe antaga ett stadgande av innehåll, att otukt, övad mellan personer av samma kön, skulle vara belagd med straff, dels då gärningen skett under vissa särskilda omständigheter, dels ock därest gärningen begåtts med person mellan 15 och 18 år, i vilket senare fall straffet dock skulle kunna bortfalla, såvitt personerna i ålder och utveckling vore varandra ungefärligen jämbördiga.

Motionen föranledde på grund av redan pågående utredningsarbete icke någon riksdagens åtgärd.

Genom beslut den 16 december 1932 hade nämligen chefen för justitiedepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts samma dag givna bemyndigande tillkallat professorn Ragnar Bergendal att i egenskap av sakkunnig inom departementet biträda med verkställande av *utredning angående partiella reformer på strafflagstiftningens område*, avseende bland annat 18 kap. 10 § strafflagen, varefter nuvarande borgmästaren Gunnar Lindskog och överläkaren docenten Torsten Sondén förordnades att biträda vid utredningen.

Till de sakkunniga överlämnades sedermera ett av *medicinalstyrelsen* den 24 oktober 1935 avgivet utlåtande, vari styrelsen anförde bl. a. följande.

Man har anledning att antaga, att varje människa i fråga om sina anlag bär på en större eller mindre grad av bisexualitet. I en viss ålder, innan ännu sexualiteten mognat, kan den dubbla anlagstypen taga sig normalt uttryck i en psykisk dragning till personer av samma kön, vilken ofta måste betecknas såsom i viss mån erotisk. I och med mognaden fixeras den erotiska dragningen i flertalet fall till personer av motsatt kön. I vissa fall uteblir denna utveckling och ersättes med en utveckling, som blir mer eller mindre utpräglat homosexuell. Vid denna från det vanliga avvikande utveckling torde i många, kanske i flertalet fall biologiska moment vara utslagsgivande, och dessa kunna ibland antagas vara ärftligt betingade. I många andra fall åter spela miljöfaktorer en bestämmande roll, och särskilt gäller detta yttre påverkan i genombrottsåldern. Just den rudi-

mentära bisexualiteten, som hos många visar sig vara en potentiell homosexualitet, gör det nödvändigt att skydda den mogna ungdomen för vanor, som kunna hindra dess känslolivs utveckling till heterosexualitet.

Homosexualiteten kan med denna grundsyn betecknas såsom en biologiskt betingad men ändå socialt anormal företeelse. Med denna vår ändrade uppfattning blir det enligt medicinalstyrelsens mening berättigat eller rättare framstår det såsom det enda försvarliga att inskränka samhällets ingripande till sådana fall, i vilka homosexualitetens yttringar kunna leda till skada för andra personer. Detta ingripande bör därför endast avse behövt skydd för barn och ungdom. Skyddet bör icke ske i form av straff — — — utan av samma åtgärd, som samhället vidtager mot andra på det psykiska området anormala, för andras säkerhet, liv eller hälsa farliga personer, d. v. s. omhändertagande, läkarbehandling och skyddsförvaring i de fall, för den tid och på det sätt, där detta befinner vara erforderligt.

Då könsdriftens slutliga differentiering ofta inträffar först efter den ålder, intill vilken kvinnans sexuella integritet är skyddad av strafflagen, är det emellertid befogat tillämpa en högre skyddsålder gentemot homosexuella genitlaggressioner. Åldersgränsen kan diskuteras och blir i viss mån villkorlig. Medicinalstyrelsen har ansett sig böra sätta gränsen till 20 år. Då sålunda samhällets reaktion inskränkes till genitlaggression gentemot barn och ungdom, saknas anledning att skilja mellan de båda könen

De sakkunniga avlämnade den 31 december 1935 en promemoria angående ändringar i strafflagen beträffande straffsätserna för särskilda brott m. m. (SOU 1935: 68). Det förslag till ändring i 18 kap. 10 § strafflagen som de sakkunniga framlade innebar i huvudsak följande: Homosexuell otukt skulle vara straffbar endast om gärningen riktade sig mot den som ej fyllt tjugu år eller ägde rum under omständigheter motsvarande dem, som avses i 18 kap. 6 § andra stycket strafflagen, vari stadgas straff för det fall att styresman, föreståndare eller annan tjänsteman, läkare, uppsyningsman eller vaktbetjänt vid straffinrättning, häkte, sjukhus, fattighus, barnhus eller annan sådan inrättning övar otukt med kvinna, som är där intagen. Straffet skulle utgöras av fängelse eller straffarbete i högst två år. Övades otukten med barn under 15 år, skulle straffet kunna skärpas till fyra års straffarbete. För otukt mellan dem, som i ålder och utveckling voro nära jämställda, skulle dock kunna frias från straff, därest omständigheterna voro synnerligen mildrande.

Promemorian föranledde i nu ifrågakvarande del icke någon proposition till riksdagen.

Sedan 1937 års riksdag hemställt, att förslag snarast måtte framläggas till ändrad lagstiftning i fråga om den homosexuella otuktens straffrättsliga behandling, tillkallade Kungl. Maj:t professorn Alfred Petrén att såsom sakkunnig inom justitiedepartementet biträda med *utredning rörande åtgärder för bekämpande av homosexualitetens samhällsfarliga yttringar*. Till fullgörande av uppdraget avgav den sakkunnige den 19 december 1940

betänkande i ämnet (SOU 1941: 3). Betänkandet utmynnade bl. a. i ett tillstyrkande av att den i 1935 års promemoria föreslagna ändringen av 18 kap. 10 § strafflagen genomfördes, men förutsatte, i viss överensstämmelse med den uppfattning medicinalstyrelsen tidigare givit uttryck åt, att stadgandet icke skulle komma till användning beträffande vissa homosexuella, för vilka i stället sinnessjukvård borde komma till stånd.

Genom remiss den 4 mars 1941 anbefalldes *strafflagberedningen* att avgiva utlåtande i ärendet, varefter beredningen den 3 november samma år avgav utlåtande med förslag till lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar (SOU 1941: 32). Förslaget innebar, att straffbudet i 18 kap. 10 § strafflagen ersattes med särskilda straffbestämmelser rörande vissa fall av homosexuell otukt. Främst avsågo dessa bestämmelser otukt med barn och ungdom. I detta hänseende föreslogs straff för den, som förmådde eller sökte förmå annan person av samma kön under 21 år till otukt med sig och som därvid utnyttjade den andres oerfarenhet eller beroende ställning. Straffbarhet skulle städse föreligga, då den som vore över 21 år övade homosexuell otukt med någon, som icke fyllt 18 år, eller sökte förmå honom till sådan otukt med sig.

Begränsningen av huvudstadgandet till att avse den som förmådde eller sökte förmå barn eller ungdom till otukt genom utnyttjande av den unges oerfarenhet eller beroende ställning hade beredningen motiverat med att straffbudet eljest kunde få olämpliga konsekvenser. Härutinnan hade beredningen anfört, att erfarenheterna från bl. a. våra större städer syntes visa, att sysslolös, brådmogen manlig ungdom i icke ringa utsträckning låte sig utnyttjas till otukt av äldre män. Ofta togo dessa unga själva initiativet till gärningen. Vad man med straffbudet i första hand ville uppnå vore dock att de homosexuella avstode från att inlåta sig med ungdomar med ett i normal utveckling statt driftliv. Vore den yngre redan hemfallen åt homosexuella böjelser eller saknade han eljest icke praktisk erfarenhet av homosexuella könsförbindelser, syntes man kunna undvara straffskydd för honom, medan skydd däremot kunde vara synnerligen påkallat i fråga om en på området oerfaren ung man av samma ålder. I likhet med vad som gällde om kvinnlig ungdom mellan 15 och 18 år borde unga personer skyddas mot att deras beroende ställning utnyttjades i homosexuellt syfte. Detta borde gälla även om den unge icke skulle vara helt oerfaren om homosexuella gärningar.

Rörande den föreslagna åldersgränsen 21 år i huvudstadgandet hade beredningen anfört, att det syntes angeläget att skydda jämväl oerfarna ungdomar, hos vilka den sexuella mognaden inträdde relativt sent, och att fördenskull åldersgränsen borde sättas relativt högt. I fråga om ungdomar, som nått myndighetsåldern, hade beredningen emellertid ansett att man hade rätt att räkna med en mera allmän både fysisk och psykisk mognad

hos den unge med förmåga att självständigt bestämma i fråga om sitt sexuella liv, varför det icke borde ifrågakomma att sätta skyddsåldern högre än 21 år.

I fråga om det absoluta skyddet för barn under 18 år hade beredningen anmärkt att det i dessa fall så gott som alltid föreläge en presumtion för att den äldre utnyttjat sin större erfarenhet eller överlägsenhet i syfte att förmå den unge till otukt. Beredningen framhöll emellertid att stadgandet icke allenast hade karaktären av en presumtion i denna del utan även hade ett självständigt syfte, i det att beträffande så unga män det måste anses angelägnare än i fråga om något äldre att söka förhindra allt övande av homosexuell otukt för att undvika en fixering av könsdriften i homosexuell riktning.

Såsom skäl för att den absoluta skyddsåldern i förslaget icke satts högre än 18 år hade beredningen åberopat att den manliga prostitutionen och den därmed förbundna utpressningen till en icke obetydlig del syntes vara förlagd just till åldersgrupperna närmast över 18 år. För att icke sätta vapen i händerna på dylika utpressare syntes det olämpligt att införa en lagregel som obetingat kriminaliserade homosexuell otukt med personer mellan 18 och 21 år.

Under remissbehandlingen av strafflagberedningens förslag uttalade *styrelsen för föreningen Sveriges häradshövdingar* tvekan, om icke skyddsåldern borde sättas högre än 21 år, samt anförde att, även om det finge anses berättigat att skyddsåldern icke sattes högre, tillräckliga skäl icke anförts för begränsningen av straffskyddet för den som fyllt 18 men icke 21 år till sådana fall, då utnyttjande av hans oerfarenhet eller beroende ställning föreläge. *Göteborgs rådhusrätt* anförde, att straffbarheten för homosexuell otukt med personer över 18 år borde göras helt beroende av det intresse, som kunde föreligga för att stävja homosexualiteten, och icke av en sådan biomständighet som att utpressning kunde befaras. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* och *medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala* föreslogo likaledes, att straff för homosexuell otukt med person som ej fyllt 21 år borde följa oavsett under vilka omständigheter otukten kommit till stånd.

I proposition, nr 13, till 1944 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till ändring i bl. a. 18 kap. strafflagen. Den föreslagna avfattningen av 10 § överensstämde med den sedermera antagna lagtexten utom såtillvida att 3 mom. hade följande lydelse: »Har någon, som fyllt aderton år, i annat fall än ovan sägs, övat otukt med annan av samma kön under utnyttjande av dennes oerfarenhet eller med grovt missbruk av hans beroende ställning, straffes med fängelse eller straffarbete i högst två år.» 10 a § hade i

huvudsak samma lydelse som enligt nu gällande lag, dock saknades stadgandet om straff för den som övar otukt med annan av samma kön under grovt missbruk av hans beroende ställning.

Ur departementschefens, statsrådet Bergquist, anförande må här återgivas följande.

I fråga om de samhällsintressen som vid ett upphävande av den generella straffbarheten för homosexuell otukt påkalla skydd genom särskilda lagbestämmelser är jag i stort sett ense med strafflagberedningen. I första hand torde sålunda straffbud vara erforderliga för att skydda barn och ungdom mot homosexuella förgripelser. Många manliga homosexuella eftersträva företrädesvis förbindelse med yngre personer. Erfarenheten synes också giva vid handen, att ungdom i genombrottsåldern kan vara särskilt mottaglig för påverkan i homosexuell riktning.

Jag övergår härefter till frågan om straffrättsligt skydd för barn i åldern 15—18 år mot homosexuell otukt. Strafflagberedningens förslag innebär i denna del, att envar som övar homosexuell otukt med någon som ej fyllt 18 år eller som söker förmå honom därtill skall fällas till straff, om han själv vid tiden för gärningens begående fyllt 21 år.

Åldersgränsen för straffskyddet, 18 år, står i överensstämmelse med en gränsdragning som redan skett i vissa andra lagrum i kapitlet, nämligen 2 a och 8 a §§. Enligt 2 a § må straff ej ådömas den som vid otukt mellan släktingar i rätt upp- och nedstigande led själv är under 18 år. I 8 a § stadgas straff för den som, i annat fall än förut angivits i kapitlet, genom grovt missbruk av överordnad ställning förmår kvinna som ej fyllt 18 år till otukt. Det synes därför vara naturligt att även i nu förevarande sammanhang anknyta till 18-årsgränsen.

Den av beredningen föreslagna bestämmelsen om ovillkorligt skydd för den som ej fyllt 18 år mot homosexuella handlingar gäller som nyss nämnts allenast om gärningsmannen själv fyllt 21 år. Emellertid kan straff för den som ej fyllt 21 år komma att inträda enligt den allmänna bestämmelsen i beredningens förslag om straff för den som förmår eller söker förmå annan av samma kön under 21 år till otukt med sig och som därvid utnyttjar den andres oerfarenhet eller beroende ställning.

Mot de nu berörda bestämmelserna i förslaget kan anföras, att de erbjuda en ganska invecklad reglering. Enligt min mening är det av största vikt att de nya straffbestämmelserna bli sådana att de kunna lätt tillägnas av det allmänna rättsmedvetandet. Reglerna måste därför vara enkla och framstå såsom naturliga. Jag finner det mest ändamålsenliga vara att giva även ungdomen i åldern 15—18 år ett ovillkorligt straffskydd, så snart gärningsmannen fyllt 18 år och alltså uppnått den allmänna straffmyndighetsåldern.

Såsom förut nämnts innebär strafflagberedningens förslag visst skydd mot homosexuella närmanden även för ungdom i åldern 18—21 år, i det att beredningens förslag innehåller en allmän bestämmelse om straff för den som förmår eller söker förmå någon av samma kön under 21 år till otukt med sig och därvid utnyttjar den andres oerfarenhet eller beroende ställning.

Någon motsvarighet till den åldersgräns som här angivits har icke eljest upptagits i strafflagen. Den medför ur mera formell synpunkt den mindre tillfredsställande konsekvensen, att den som själv är under 21 år, och således befinner sig i den skyddade åldern, enligt ordalagen kommer att straffas för otukt med annan person under samma åldersgräns, om de av beredningen i övrigt angivna förutsättningarna äro för handen. Detta kan i tillämpningen komma att förefalla egendomligt. Av större vikt är emellertid, att ett praktiskt behov av skydd mot homosexuella närmanden otvivelaktigt föreligger även för andra än dem som äro under 21 år. I yttrandena ha särskilt berörts sådana fall, då lärare göra sig skyldiga till homosexuell otukt med elever som fyllt 21 år. Man kan även nämna sådan otukt mellan föräldrar och barn. Det är uppenbarligen av vikt att kunna inskrida med straff även i dylika fall.

Även i vissa andra situationer torde det vara nödvändigt att kunna ingripa med straff med anledning av otukt utan att vara bunden av en sådan åldersgräns som beredningen föreslagit. Det torde sålunda böra finnas straff för överordnade eller arbetsgivare, som missbruka sin ställning gentemot underordnade eller anställda för att förmå dem till homosexuell otukt. Särskilt inom manliga förläggningar eller vid utbildningsanstalter kan föreligga en fara för att befäl eller lärare öva obehörig påtryckning på dem de äro satta att leda. Viss risk föreligger också att äldre kamrater mer eller mindre systematiskt angripa nykomlingar med homosexuella närmanden.

Med hänsyn till det anförda kan jag icke finna tillrädligt att begränsa straffskyddet till dem som ej uppnått myndig ålder. Strafflagberedningen har själv understrukit, att det ur samhällets synpunkt måste anses angeläget att förhindra att tendensen till homosexuella handlingar utbredas. Till stöd för en mera omfattande straffbestämmelse än den beredningen föreslagit talar även att det på det straffrättsliga området är särskilt angeläget att gå fram med försiktighet så att man icke — på grund av en alltför långtgående ändring — efter någon tid tvingas mer eller mindre långt tillbaka mot den tidigare ståndpunkten.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 12, över propositionen anförde första lagutskottet bl. a. följande.

Enligt departementsförslaget straffas otukt med ungdom i åldersgruppen 18—21 år under samma förutsättningar som otukt med vuxna personer, nämligen om otukten skett under utnyttjande av den andres oerfarenhet eller med grovt missbruk av hans beroende ställning. Detta innebär enligt utskottets mening ett visst försvagande av skyddet för ungdom mellan 18 och 21 år. Den skyddas sålunda icke redan mot ett utnyttjande av beroende ställning utan först mot grovt missbruk av sådan ställning. Å andra sidan synes icke föreligga tillräcklig anledning att straffbelägga homosexuella otuktshandlingar mot vuxna personer redan vid ett utnyttjande av deras oerfarenhet. Med strafflagberedningens förslag att straffbelägga otukt med annan person av samma kön under 21 år under utnyttjande av dennes oerfarenhet torde ha avsetts, att homosexuell otukt med sådan person som regel skulle vara straffbelagd och att tilltalad endast skulle kunna fria sig från ansvar i sådana fall då den unge redan hade erfarenhet på området och kanske själv tagit initiativ till förbindelsen. Ett utsträckande av denna regel till att gälla äldre skulle praktiskt taget inne-

bära, att homosexuell otukt med äldre vore straffbelagd även i andra fall än då särskilda omständigheter därtill föranledde och skulle alltså strida mot förutsättningarna för hela reformförslaget. Det kan nämligen antagas att i rättstillämpningen oerfarenhet skulle kunna anses föreligga så snart den mot vilken otuktshandlingen riktas icke tidigare deltagit i homosexuella handlingar. I varje fall kan det befaras att obestämdheten i brottsbeskrivningen skulle kunna leda till stor ojämnhet i lagrummets tolkning. Härigenom skulle de fördelar som man velat uppnå genom principen att homosexuell otukt skall straffas blott när särskilda skäl föranleda därtill i väsentlig mån förringas. En bestämmelse av föreslaget innehåll skulle sålunda öppna dörren för utpressning och skandaliseringshot. Då departementschefen själv uttalat att det synes lämpligt att utforma förutsättningen för straffbeläggande av homosexuell otukt i föreliggande fall i nära överensstämmelse med 18 kap. 8 a § strafflagen, kan det vidare erinras att skyddet för vuxna personer mot homosexuella handlingar genom en sådan bestämmelse som den föreslagna skulle bliva mera omfattande än skyddet för kvinna under 18 år mot förförelse till heterosexuell otukt. I 18 kap. 8 a § stadgas nämligen straff allenast för den som genom grovt missbruk av överordnad ställning förmår kvinna som ej fyllt 18 år till otukt. Utnyttjande av den unga kvinnans oerfarenhet är icke straffbelagt.

Utskottet föreslår på grund härav sådan ändring av de i 18 kap. 10 § tredje momentet upptagna bestämmelserna, att homosexuell otukt med person mellan 18 och 21 år straffas så snart otukten övats under utnyttjande av den andres oerfarenhet eller beroende ställning utan att missbruket behöver ha varit grovt, samt att sådan otukt med myndig person endast straffas, när gärningsmannen grovt missbrukat den andres beroende ställning.

Till vinnande av större överskådlighet föreslås att sistnämnda bestämmelse överflyttas till 10 a §.

Åtgärder mot den manliga prostitutionen.

I samband med den ovan skildrade strafflagsändringen av år 1944 vidtogs, i syfte att bereda möjlighet för effektivt bekämpande av den manliga prostitutionen, en ändring i *barnavårdslagen*, varjämte ytterligare åtgärder i sådant syfte voro på tal.

Enligt 22 § c) barnavårdslagen har barnavårdsnämnd att vidtaga åtgärder beträffande barn under aderton år, som befinnes vara så vanartat, att särskilda uppfostringsåtgärder krävas för dess tillrättaförande.

Barnavårdsnämnd har vidare enligt 22 § d) samma lag att ingripa mot person i åldern mellan aderton och tjuguettt år, som befinnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande.

Sistnämnda stadgande erhöll sin gällande lydelse genom lag den 14 april 1944.

Förslag till ändring av barnavårdslagen hade framlagts i den ovan om-

förmälda propositionen, nr 13, till 1944 års riksdag. Första lagutskottet, som i ämnet hade att behandla även två motioner, I: 204 av herr Sandén och fru Sjöström-Bengtsson och II: 312 av herr Hedlund i Östersund m. fl., anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 12, i denna del bl. a. följande.

Enligt 22 § d) barnavårdslagen i dess nuvarande lydelse har barnavårdsnämnd att ingripa mot person i åldern mellan 18 och 21 år, som finnes vara hemfallen åt ett oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnadssätt och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande. Med sådan person skall enligt det genom propositionen framlagda ändringsförslaget likställas den som »eljest visat svår oart». Syftet härmed är att bereda ökade möjligheter för barnavårdsmyndigheterna att tillrättaföra ungdom, som hemfallit åt homosexuella vanor, och att motarbeta den manliga prostitutionen. Tillägget möjliggör tydligen, såsom departementschefen framhållit, ingripande jämväl mot »oart» som icke är av homosexuell natur.

Utskottet finner det önskvärt att bestämmelser införas, vilka öppna möjlighet till ett effektivare ingripande mot prostitution och annan sedeslöshet hos ungdom inom ifrågavarande åldersgrupp. Utskottet har fördenskull i och för sig icke något att erinra mot en lagändring i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Syftet med lagändringen kan emellertid, såsom de i ämnet väckta motionerna giva vid handen, säkrare uppnås genom ytterligare jämkningar av ifrågavarande lagrum. Motionärerna föreslå sådan ändring däri att ingripande av barnavårdsnämnd skall under i övrigt oförändrade förutsättningar ske mot den som finnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller som eljest visat svår oart. Genom att utbyta orden »vara hemfallen åt» mot ordet »föra» vinnes den fördelen att barnavårdsnämnd kan ingripa på ett tidigare stadium än för närvarande är fallet. Samma syfte uppnås genom att ordet »lastbart» ersättes med ordet »sedeslöst». — — — I motionerna framhålles att lagändringen kommer att underlätta tillrättaförandet av sedeslös ungdom över huvud taget och att den blir av betydelse bland annat vid tillämpningen av lagstiftningen om villkorlig dom och om eftergift av åtal mot underåriga lagöverträdare. Några betänkligheter synas icke möta mot en utvidgning i detta sammanhang av möjligheterna till ingripande mot annan ungdom än sådan som visat homosexuell oart. Utskottet föreslår fördenskull att åt ifrågavarande lagrum gives den av motionärerna förordade lydelsen, att barnavårdsnämnd har att vidtaga åtgärder beträffande person i åldern mellan 18 och 21 år, som finnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart.

I enlighet med utskottets hemställan anhöll riksdagen vidare i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville till prövning upptaga frågorna om sådan ändring av *lösdrivarlagen*, att möjligheterna till ingripande enligt denna lag mot homosexuell prostitution ökades, och om omarbetning i skärpande riktning av *18 kap. 13 § strafflagen* för att bereda ökade möjligheter till ingripande i straffrättslig väg mot homosexualitetens förargelseväckande yttringar.

Frågan om en omarbetning av 18 kap. 13 § strafflagen har den 8 december 1950 överlämnats till straffrättskommittén för att beaktas vid fullgörandet av kommitténs uppdrag.

Någon ändring av lösdrivarlagen med anledning av riksdagens berörda hemställan har icke kommit till stånd. Anmärkas må, att frågan om upphävande av nämnda lag är aktuell (jfr andra lagutskottets utlåtande nr 49 till 1950 års riksdag).

Yttranden.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, överståthållarämbetet samt straffrättskommittén. Överståthållarämbetet har bifogat yttrande från kriminalpolisintendenten i Stockholm ävensom en den 22 november 1950 dagtecknad promemoria med förslag till åtgärder för motverkande av homosexualitetens skadeverkningar.

Medicinalstyrelsen har, under återopande av ett utav medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd professorn Gösta Rylander avgivet yttrande framhållit, att skäl föreläge att allvarligt överväga ett utsträckande av det ovillkorliga straffskyddet till och med 21 års ålder, men att styrelsen på grunder, som anförts av Rylander, ställde sig mycket tveksam beträffande borttagandet av övre gränsen för det villkorliga straffskyddet.

Av Rylanders yttrande må här återgivas följande avsnitt.

De nya bestämmelserna ha endast varit i kraft i 6 år. Några säkra uppgifter rörande deras verkningar föreligger icke. — — —

Under dessa förhållanden kan man endast med stor reservation giva några uttalanden om den remitterade motionen. Inför lämpligheten att utsträcka det relativa straffskyddet, såsom motionären formulerat detta, till alla åldrar över 18 år ställer jag mig ytterst tveksam. Det är visserligen sant, att skäl kunde anföras för en mindre höjning av 21-årsgränsen. Den individuella utvecklingen sker olika hastigt och förvisso finnes en del personer som även under de närmaste åren efter myndighetsålderns inträde te sig skäligen utvecklade och oerfarna i sexuellt hänseende. Emellertid torde denna grupp minskas allteftersom sexualundervisningen inom skolor och föreläsningsorganisationer förbättras och de gamla tabu-föreställningarna beträffande sexuallivet alltmer vittra bort. Rörande högre åldrar ter det sig verklighetsfrämmande att bruka begreppet oerfarenhet. Om exempelvis en 40 års man under intryck av alkoholpåverkan och tillfällig avhållsamhet från heterosexuellt umgänge låter förleda sig till homosexuella handlingar med driftsutlösande syfte så bör vad som inträffat vara en privatsak mellan honom och motparten. Den till homosexuella handlingar förledde måste anses äga tillräcklig mognad, erfarenhet och förmåga att själv bestämma yttringarna av sitt sexualliv och ett straffskydd synes både obehövt och olämpligt.

Möjligen kunde man överväga att skärpa det redan befintliga straffskyddet för myndiga personer som uttryckes i orden »den som eljest övar otukt

med någon under grovt missbruk av hans beroende ställning». Inom försvarsväsendet har viss tveksamhet förekommit rörande möjligheten att beivra vissa homosexuella närmanden från befälets sida. Så lär exempelvis ha varit fallet om den som utsatts för otuktshandlingarna varit över 21 år och ej tjänstgjort vid den truppavdelning, där gärningsmannen fört befälet ehuru vid samma regemente. Ett borttagande av ordet »grovt» ur lagtexten eller utbytande av uttrycket »grovt missbruk av hans beroende ställning» mot »utnyttjande av hans beroende ställning» skulle skärpa skyddet gentemot homosexuella handlingar mot underordnade inom försvarsmakten ävensom dylika handlingar i andra sammanhang, då tveksamhet kan råda huruvida s. k. auktoritetsmissbruk förelegat (folkhögskolor och andra undervisningsanstalter med elever över 21 år, vissa fall av homosexuella förbindelser mellan övervakare eller tillsyningsmän och deras skyddslingar).

Vad förändringen av det villkorliga straffskyddet för åldersgruppen 18—21 år till ett ovillkorligt sådant beträffar har man att väga mot varandra önskemålet att bereda de homosexuella visst skydd mot utpressningar samt samhällets otvetydiga intresse att skydda unga män och kvinnor inom den nämnda åldersgruppen mot homosexuella driftsyftningar. Erfarenheten synes tyda på att ungdom i denna ålder som i vinningssyfte inlåter sig på homosexuella handlingar förr eller senare återgår till ett normalt inriktat driftsliv. Resultatet kan naturligtvis bli annorlunda om bisexuella anlag förefinnes eller en latent homosexuell benägenhet. Antagligen föreligger betydligt större risker för en skadlig inverkan på de heterosexuellas sociala beteendemönster än på deras driftsliv. Många ynglingar synas ganska lätt kunna glida in i en parasiterande existens genom att vänja sig vid att erhålla pengar eller förmåner i annan form utan motsvarande arbetsprestationer. Deras livsinställning och värdeliv kan härigenom snedvridas. Arbetslust grundlägges och när de senare överge de homosexuella såsom förvärvskälla kan benägenheten till parasitering kvarstå och överföras på kvinnor, vilka de frestas utnyttja som soutenörer, eller på anhöriga.

De friare formerna inom all anstaltsvård med starkt ökade permissionsmöjligheter för klientelet vid ungdomsvårdsskolor och ungdomsanstalter synes ha åstadkommit en annan situation nu än den som förelåg 1944 med betydligt större risker för redan socialt missanpassade ynglingar att hemfalla åt homosexuell prostitution. Vid rymning från en anstalt föreliggande givetvis även frestelser att söka livsuppehälle genom någon homosexuell.

Det förefaller antagligt att det förhållandet att skyddet endast är relativt för den åldersgrupp ynglingar, som måhända i största utsträckning hemfaller åt homosexuell prostitution, medfört att åtal icke kommit till stånd i den utsträckning som ansetts behövt på erfaret håll inom ungdomsvården. De ynglingar det här är fråga om torde mera sällan vara sexuellt oerfarna. En hel del av dem som tillbringat längre tid på anstalter torde även inom kamratkretsen ha erhållit homosexuella erfarenheter.

Genom att göra straffbarheten ovillkorlig för dem som inlåter sig på homosexuell otukt med ynglingar mellan 18 och 21 år måste möjligheten att begränsa den homosexuella prostitutionen öka. Därvid åsidosättes visserligen synpunkten att minska utpressningsrisken gentemot de homosexuella men underlåter dessa att söka sexualobjekt bland ynglingar under myndighetsåldern undgår de utpressningsshotet.

Enligt min åsikt bör man därför ej ställa sig avvisande till tanken att införa ett ovillkorligt straffskydd för ungdom intill 21-årsåldern, men jag

vill samtidigt erinra om pågående utredningar rörande den homosexuella brottsligheten. Dessa utredningar kan komma att lämna ett värdefullt material, som gör ett säkrare ställningstagande möjligt.

Slutligen bör det understrykas att homosexuella handlingar utgör ett symptom, bakom vilket ett flertal högst olikartade organiskt betingade eller av miljöpåverkan orsakade abnormtillstånd kan finnas. Sammanfattningsvis må endast nämnas genuin homosexualitet av växlande grad, sinnesslöhet, hjärnskador av mekanisk eller infektiös art samt kroniska förgiftningstillstånd. Avstängning från möjligheter till heterosexuellt umgänge kan dessutom medföra en tillfällig driftsutlösning mot likkönade personer och även minderåriga (pseudohomosexualitet). Av väsentlig betydelse är därför att de homosexuella otuktsbrottslingarna underkastas sinesundersökning. Den korta läkarundersökningen enligt lagen om särskild förundersökning i brottmål torde ofta ej vara tillräcklig för klagörandet av den psykopatologiska bakgrunden. Ett utväljande av den mest rationella behandlingen inom det tillämpliga reaktionsregistret är icke möjligt utan en dylik kunskap. Den homosexuella brottslighetens art och dess grad av samhällsfarlighet kan ej heller kartläggas utan tillhjälp av systematiska läkarundersökningar. Om detta småningom kan ske, skapas en betydligt mer tillförlitlig grundval för komplettering av lagstiftningen än vad som nu finnes.

Socialstyrelsens yttrande är av följande innehåll.

När det gäller att taga ställning till motionen blir huvudfrågan den, huruvida de däri avsedda homosexuella gärningarna direkt eller indirekt ha en skadlig inverkan på ungdomen och försvåra dess inpassning i samhället. Enligt socialstyrelsens erfarenhet från arbetet med omhändertagen ungdom är det ställt utom allt tvivel, att pojckstitutionen under de senare åren gripit omkring sig i oroväckande grad och att de fall, där homosexuella män utnyttjat pojkar, blivit allt fler. För närvarande arbeta inom Stockholmspolisens fem kommissioner med sådana fall och Göteborgspolisens utreder likaledes en omfattande homosexuell prostitutionshärva. Man kan inte helt fria sig från intrycket, att denna utveckling influerats av den tolerans mot homosexuella gärningar, som kom till uttryck i 1944 års lag, då sådana gärningar mellan vuxna avkriminaliserades, hur motiverad denna lagändring än var. Ehuru lagen bibehåller straffbarhet i viss omfattning, då det gäller barn och ungdomar, synes lagens allmänna inställning ha fått verkningar även på detta område. För ungdomen var den homosexuella pojckstitutionen tidigare en tämligen exklusiv företeelse och förekom huvudsakligen bland asocialt avancerade psykopater eller mera tillfälligtvis bland redan socialt anpassade unga män under deras värnpliktstjänstgöring i storstäderna. I dag är emellertid ungdomens inställning till dessa problem en annan. Nu kan snart sagt vilken pojke som helst vid behov tjäna ett par tiotus på förbindelse med en homosexuell man. Största faran drabbar dels ungdom, som genom ogynnsamma miljöomständigheter inte fått socialt rotfäste utan befinner sig på glid, dels även landsortsungdom, som kommer till storstaden och har svårigheter att försörja sig. Riskerna är, att de under den fornbaraste perioden av sitt liv genom att på ett lättvindigt sätt tjäna pengar vänjas vid ett parasiterande levnadssätt. Parasiterandet fortsätter i andra former sedan de upphört med prostitutionen och hela deras livsföring hotar att få en kroniskt asocial prägel.

Enligt styrelsens uppfattning är den homosexuella prostitutionen som sådan icke något isolerat problem utan sammanhänger i de allra flesta fall med eller utgör en delfunktion av asocialitet i allmänhet. Den angelägnaste uppgiften blir därför att icke enbart ingripa mot just denna speciella form av asocialitet utan lika mycket att vidtaga åtgärder för att undanröja orsakerna till vederbörandes asociala livsföring och att genom mentalhygieniska och socialvårdande åtgärder eliminera de asocialitetsskapande faktorerna över huvud. Detta är ett arbete på lång sikt. Därjämte torde det i dagens läge vara nödvändigt med mera omedelbara åtgärder i form av direkta ingripanden av judiciell karaktär i avsikt att hämma prostitutionen. Det kan emellertid finnas en viss risk, att ett bekämpande av den »öppna» marknaden kan förvisa företeelsen till ett område, där ett verkningsfullt ingripande försvåras.

Lagen stadgar straff för övande av otukt med ungdomar under 18 år samt med ungdomar i åldern 18—21 år under utnyttjande av deras oerfarenhet eller beroendeställning. Trots att den homosexuella trafiken med underårigt klientel pågått i mycket stor omfattning, vilket kommit till synes i de nu pågående utredningarna, ha mycket få sakfällts efter den nya lagens tillkomst. Förhållandet är sålunda icke att lag saknats, utan snarare att den lag som finnes icke tillämpats.

Faran för den asociala tillväjningen har givetvis ingen fixerad övre gräns utan finns fortfarande hos sent utvecklade ungdomar även efter fyllda 18 år. Det finns därför fog för motionärens förslag att höja gränsen för den ovillkorliga straffbarheten till 21 år, då individen i allmänhet har nått den mognadsgrad, som är honom möjlig. Efter nämnda ålder böra hans sexuella förhållanden ej bli föremål för lagligt ingripande i annat fall än då de störa tukt och sedlighet eller allmän ordning.

Vad därefter beträffar frågan om straffbarhet för homosexuell otukt under utnyttjande av oerfarenhet eller beroende ställning må framhållas, att det här närmast är fråga om handlingar, mot vilka samhället reagerar ur samma synpunkter som i fråga om rättsstridigt tvång, straffbelagt i SL 15: 22. Förutsättningarna för straffbarhet enligt detta lagrum äro dock betydligt strängare än vad som följer av det ganska vaga uttrycket i 18: 10 (»under utnyttjande av dennes oerfarenhet eller beroende ställning»). Det bör vidare framhållas, att det i 18 kap. (6 och 10 a) finnes andra bestämmelser, som stadga ovillkorlig straffbarhet för otukt i fråga om den, som står i vissa angivna relationer till medparten (lärare, adoptiv- och fosterföräldrar, förmyndare samt tjänstemän vid vissa anstalter). Vidare finnes i SL 18: 10 a en straffbestämmelse utan åldersgräns för otukt mot naturen under grovt missbruk av beroende ställning.

En ytterligare utvidgning av straffbarhetsområdet på det sätt, som i motionen föreslagits, skulle enligt styrelsens mening knappast vara mera befogad beträffande homosexuella handlingar än beträffande utnyttjande av oerfarenhet och beroende ställning i andra avseenden t. ex. för könsutbyte mellan personer av olika kön. Styrelsen avstyrker därför förslaget i denna del.

I ett avseende synes emellertid en utvidgning av straffbarhetsområdet vara befogad. Bland de fall av kriminell homosexualitet, som under senare tid varit föremål för uppmärksamhet, har förekommit, att den som varit förordnad som övervakare av villkorligt dömda eller frigivna personer gjort sig skyldig till otukt mot dem. I dylika fall synes anledning föreligga

till straffsanktion även om den övervakade skulle vara över 21 år och grovt missbruk av beroendeställning icke kunnat styrkas. Detsamma synes böra gälla även för andra, av offentlig myndighet förordnade övervakare än de här ovan nämnda.

Socialstyrelsen vill därför tillstyrka ändring av 18 kap. 10 a § i det avseende, som här angivits. Måhända skulle en motsvarande ändring av 18 kap. 6 § vara motiverad.

Kriminalpolisintendenten i Stockholm har anfört.

I mitt den 1 december 1941 dagtecknade yttrande över strafflagberedningens utlåtande med förslag till lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar berörde jag just det spörsmål, varom nu är fråga. Jag anförde sålunda betänkligheter — främst ur bevis-synpunkt — mot att uppställa sådana föreslagna rekvisit för en straffbar homosexuell handling, som sedermera upptogs i nuvarande 3 mom. av förevarande paragraf och vars borttagande nu föreslås av herr Nerman. Enligt mitt förmenande förelåg nämligen fara för att man på grund av bevissvårigheter icke skulle kunna åtkomma fall, som borde bestraffas. Avslutningsvis anförde jag härvidlag: »Fråga är alltså om man icke bör införa en ovillkorlig straffreaktion i likhet med vad som föreslås för otukt med personer under aderton år».

Då min uppfattning härvidlag uppenbarligen icke visat sig oriktig utan densamma fastmer får anses erfarenhetsmässigt styrkt, anser jag, att starka skäl tala för vidtagandet av en skärpning av det ifrågavarande lagrummet.

Vid sådant förhållande och under åberopande av vad jag i övrigt anfört får jag därför avgiva det yttrandet, att jag icke har något att erinra mot den nu föreslagna skärpningen av 18 kap. 10 § 2 och 3 mom. strafflagen.

För egen del anför *överståthållarämbetet* följande.

Homosexualiteten utgör otvivelaktigt ett mycket allvarligt samhällsproblem, som i olika sammanhang och särskilt under den senaste tiden varit föremål för uppmärksamhet. Vad särskilt angår förhållandena i Stockholm får överståthållarämbetet framhålla, att överläggningar angående åtgärder för motverkande av homosexualitetens skadeverkningar ägt rum den 4 juli 1950 vid sammanträde inför överståthållarämbetet med representanter för olika statliga och kommunala myndigheter samt enskilda institutioner. Härvid tillsattes ett särskilt arbetsutskott, som skulle närmare utreda frågan och avgiva förslag till åtgärder, som lämpligen borde vidtagas. Arbetsutskottet har sedermera redovisat resultatet av sina överväganden i en den 22 november 1950 dagtecknad promemoria, varav ett exemplar bifogas. De förslag, som därvid framlagts, hava vid fortsatta överläggningar i frågan den 5 december 1950 biträtts av samtliga närvarande. Åtgärder hava även vidtagits för ett realiserande av de olika förslagen.

För närvarande pågå därjämte inom härvarande kriminalavdelning omfattande utredningar beträffande olika fall, där misstanke föreligger om brottsligt homosexuellt förfarande.

Som framgår av arbetsutskottets berörda promemoria har man vid sina överväganden icke ansett sig böra ingå på frågan, huruvida den straffrättsliga bedömning av homosexualiteten och därmed sammanhängande spörsmål, som fått sitt uttryck i 1944 års lagstiftning, är i allo lycklig eller ej.

Med anledning av vad som anförts i motionen får ämbetet för sin del framhålla, att det upphävande av den principiella straffbarheten, som 1944 års lagstiftning innebar, måhända alltför starkt trätt i förgrunden, så att det utökade straffrättsliga skyddet för ungdomen icke tillräckligt beaktats av allmänheten. Med den ökade uppmärksamhet, som homosexualiteten som samhällsproblem numera tilldragit sig, torde man kunna förvänta en ökad kunskap om gällande straffbestämmelser till skydd för ungdomen, vilket bl. a. torde resultera i att fall av brottsligt homosexuellt förfarande i större utsträckning än hittills genom anmälan eller på annat sätt komma till polis- och åklagarmyndigheternas kännedom och bliva föremål för beivran. Ett genomförande av de i motionen föreslagna ändringarna i strafflagen skulle visserligen, såsom även kriminalpolisintendenten framhållit, väsentligt öka berörda myndigheters möjligheter att ingripa, men det torde dock kunna ifrågasättas, huruvida man icke först borde avvakta resultatet av sådana åtgärder i syfte att inom den nuvarande lagstiftningens ram komma till rätta med den s. k. pojkprostitutionen, som förordats vid de inför överståthållarämbetet förda överläggningarna.

Vad särskilt angår den i motionen gjorda hänvisningen till den homosexuella prostitutionen bland värnpliktsungdomen må framhållas, att de vid överläggningarna närvarande militära representanterna gävo uttryck åt den uppfattningen, att homosexualiteten numera icke utgjorde något allvarligare problem för de militära förbanden inom Stockholms försvarsområde.

Den av överståthållarämbetet återopade *promemorian av den 22 november 1950* utmynnar i förslag om utökning av barnavårdsnämndens och kriminalpolisens personal, om förbättrad gatubelysning å sådana platser, där homosexuell trafik antages förekomma, om utredning angående vissa urinoarers utbytande mot sådana av annan typ samt om uppläggande av register över personer, mot vilka misstanke med skäl förekommit, att de gjort sig skyldiga till kriminellt homosexuellt förfarande.

Straffrättskommittén har i sitt yttrande anført.

Kommittén vill till en början uttala, att även enligt kommitténs uppfattning de homosexuella företeelserna under senaste år tagit sig sådana uttryck att de ge anledning till oro och påkalla samhälleliga ingripanden av skilda slag. Särskilt gäller detta i fråga om den s. k. pojkprostitutionen i Stockholm och de större städerna. Utan en ingående undersökning av de aktuella förhållandena och i främsta rummet av det klientel som det här är fråga om är det icke möjligt att göra något säkert uttalande om orsakerna till denna utveckling. Någon sådan undersökning föreligger icke. Vad särskilt angår pojkprostitutionen så torde denna emellertid äga nära samband med olika sociala missförhållanden. Kommittén är däremot icke övertygad om att den ökning av pojkprostitutionen som tydligen ägt rum har samband med 1944 års lagstiftning på förevarande område. Det förtjänar att i detta sammanhang framhållas, att 1944 års lagstiftning innebar en icke obetydlig straffskärpning i fråga om homosexuell otukt med ungdom i åldern 15—18 år, varjämte försök till homosexuell otukt med ungdom, som tidigare icke varit straffbelagt, kriminaliserades i samma utsträckning som fullbordad gärning.

Ett ingripande mot homosexualitetens skadeverkningar bör enligt kommitténs mening i första hand ske genom att de möjligheter i sådant hänseende som den nuvarande strafflags- och barnavårdslagstiftningen ger verkligen utnyttjas. I detta sammanhang bör särskilt framhållas betydelsen av att polismyndigheter och socialvårdsorgan ha tillräckliga personella och andra resurser. Vad beträffar förhållandena i Stockholm vill kommittén erinra om den utredning rörande pojktopstitutionen som nyligen företagits under överståthållarens ledning och om de förslag till åtgärder som i samband därmed framkommit.

Beträffande straffbarheten för homosexuella handlingar vill kommittén framhålla, att denna fråga icke bör bedömas isolerad utan ses i samband med straffbestämmelserna rörande heterosexuell otukt, i första hand de i 18 kap. 6, 8 a och 9 §§ strafflagen upptagna stadgandena.

Kommittén, som för närvarande förbereder förslag till ny lagstiftning om brotten mot person, kommer däri att föreslå ändrade straffbestämmelser beträffande sexualförbrytelser i allmänhet. Kommittén beräknar att kunna framlägga sitt förslag under år 1952. Med hänsyn härtill och till vad ovan anförts anser kommittén övervägande skäl tala för att icke redan nu vidtaga ändringar i straffbestämmelserna rörande homosexuell otukt utan upptaga frågan om ändringar i strafflagen först i samband med den förestående omarbetningen av 18 kap. strafflagen i dess helhet. Kommittén vill i detta sammanhang framhålla, att det särskilt på strafflagstiftningens område är angeläget att allmänhetens möjligheter att tillägna sig lagstiftarens värderingar icke försvåras genom ofta återkommande lagändringar.

Kommittén vill avslutningsvis erinra, att en lagändring i enlighet med motionärens hemställan innebär en höjning i vissa fall av den lägsta straffbarhetsåldern samt att lagändringen icke kan ske utan att ändring samtidigt vidtages i den i 18 kap. 10 a § strafflagen upptagna straffbestämmelsen.

Till utskottet ha därjämte inkommit två framställningar från Svenska sektionen av Förbundet av 1948.

Utskottet.

Strafflagens bestämmelser om homosexuell otukt bygga, såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, på den principen, att handlingar innefattande sådan otukt icke skola vara belagda med straff annat än i vissa särskilt angivna fall. Bestämmelserna taga i främsta rummet sikte på att skydda barn och ungdom mot homosexuell förförelse. Vidare stadgar lagen straff bl. a. för den som eljest övar otukt med annan av samma kön under grovt missbruk av dennes beroende ställning.

Skyddet för barn och ungdom är, såvitt rör äldres aggressioner mot barn som ännu icke fyllt 18 år absolut; homosexuell otukt är med andra ord i sådana fall alltid straffbar. För ungdom i åldern 18 till 21 år är skyddet däremot endast relativt; otukt med sådan person av samma kön straffas blott om gärningen förövats under utnyttjande av den unges oerfarenhet eller beroende ställning.

I motionen föreslås nu att det absoluta straffskydd, som för närvarande kommer barn under 18 år till del, skall utsträckas till att omfatta ungdom ända upp till 21 års ålder. Motionären föreslår vidare, att samma relativa straffskydd, som nu gäller för ungdom i åldern mellan 18 och 21 år, skall införas för personer, som uppnått myndig ålder. Relativt straffskydd skall enligt motionärens förslag även gälla för ungdom under 21 år för det fall att gärningsmannen själv ännu ej uppnått myndig ålder.

Vad då först angår barn och ungdom är utskottet ense med motionären därom, att personer i dessa åldrar böra åtnjuta ett vittgående skydd mot homosexuella förgripelser. Gällande lag är också uppbyggd efter denna princip. Beträffande den närmare utformningen av skyddet och gränsdragningen kring de skilda ålderskategorierna kunna givetvis åsikterna bryta sig. Enligt utskottets mening tala emellertid goda skäl för den lösning, som valts i den nuvarande lagen, nämligen att uppställa ett starkare skydd för barn under 18 år och ett något svagare för ungdom i åldern 18 till 21 år. Den som fyllt 18 år får åtminstone i allmänhet förutsättas ha uppnått en sådan grad av mognad, att ett ovillkorligt straffskydd näppeligen kan anses behövt. Ett sådant skydd skulle också, såsom strafflagberedningen framhöll under förarbetena till den nuvarande lagen, kunna medföra olämpliga konsekvenser bl. a. genom att bereda ökade möjligheter för utpressning.

Att märka är vidare, att de nuvarande lagbestämmelserna varit i kraft endast något över sju år. Mera omfattande erfarenheter av huru reglerna verka ha därför ännu ej hunnit samlas. Vad hittills förekommit synes emellertid knappast lämna stöd för antagande att lagens utformning skulle vara olämplig. Den ökade utbredning, som den manliga prostitutionen efter allt att döma fått under senare år, lär icke kunna tagas till intäkt för påstående i motsatt riktning. Såsom framhållits bl. a. av socialstyrelsen torde nämligen de missförhållanden, som yppats på detta område, till ej ringa del ha sin orsak, icke i avsaknad av nödiga lagbestämmelser, utan däri att de bestämmelser som finnas ej blivit i erforderlig omfattning tillämpade. Flera omständigheter synas ha medverkat till denna utveckling, icke minst bristande tillgång på personal hos polis- och barnavårdsmyndigheterna. Strävandena att förbättra det sedliga tillståndet synas därför i främsta rummet böra sättas in på detta område. Särskilt vill utskottet i detta sammanhang understryka vikten av att barnavårdsmyndigheterna tillvarataga de vidsträckta möjligheter barnavårdslagen öppnat för dem att inskrida mot manlig prostituerad ungdom.

Av det anförda följer att utskottet, såvitt rör straffskyddet för ungdom under 21 år, icke kan finna en lagändring påkallad i nuvarande läge.

Vad därefter angår det i motionen framförda förslaget att utsträcka det relativa straffskyddet, d. v. s. att generellt straffbelägga otukt med annan av samma kön, därest gärningen skett under utnyttjande av den andres oerfarenhet eller beroende ställning — en lagändring som för övrigt skulle

nödvändigöra jämkning även i 10 a § av 18 kap. strafflagen — vill utskottet framhålla, att en sådan åtgärd skulle innebära ett vittgående avsteg från den genom 1944 års lagstiftning knäsatta principen, att homosexuell otukt i princip skall lämnas straffri. Någon omständighet har icke förekommit, som skulle kunna giva anledning att frångå denna princip. Utskottet kan därför icke förorda en sådan åtgärd.

Däremot kan det, såsom framhållits i vissa yttranden, sättas i fråga, om icke på vissa punkter en utvidgning av det straffbara området vore påkallad. Utskottet tänker härvid på sådana fall, då övervakare förgripit sig med homosexuella gärningar mot personer över 21 år, som stått under deras tillsyn, eller då militärbefäl eller lärare på sådant sätt förgått sig mot sina underordnade eller lärjungar i samma ålder. Såsom framgår av straffrättskommitténs yttrande förbereder emellertid kommittén för närvarande förslag till ny lagstiftning om brott mot person, däribland även sexualförbrytelser. Kommittén räknar med att kunna framlägga sitt förslag under år 1952. Under sådana förhållanden kan det av uppenbara skäl icke komma i fråga att redan nu genomföra någon lagändring i dessa stycken.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion, I: 4, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 november 1951.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Olofsson, Cassel, Lindblom, fru Sjöström-Bengtsson, herrar Ivar Nilzon, Lindgren, Georg Pettersson* och John Johansson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedlund i Östersund, Johansson i Norrfors, Lindberg, fröken Öberg, herr Östlund, fru Gärde Widemar och herr Jacobsson i Sala.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation:

av herr *Cassel*, vilken ansett att motiveringen för utskottets hemställan bort ha följande lydelse.

»Strafflagens bestämmelser — — — (lika med utskottet) — — — beroende ställning.

Skyddet för — — — (lika med utskottet) — — — beroende ställning.

I motionen — — — (lika med utskottet) — — — myndig ålder.

Vad då först angår barn och ungdom är utskottet ense med motionären därom, att personer i dessa åldrar böra åtnjuta ett vittgående skydd mot homosexuella förgripelser. Gällande lag är också uppbyggd efter denna princip. Beträffande den närmare utformningen av skyddet och gränsdragningen kring de skilda ålderskategorierna kunna givetvis åsikterna bryta sig. Enligt utskottets mening tala emellertid goda skäl för motionärens uppfattning att det absoluta straffskyddet för ungdomarna bör höjas från 18 till 21 år. Syftet med en sådan lagändring skulle främst vara att bespara ungdomarna i de känsliga åldrar, varom här är fråga, de psykiska obehag — ibland stegrade till chocker — och de risker för snedvridning av känslolivet som ett homosexuellt närmande innebär för personer med normal sexualinriktning. I de fall då den homosexuelles närmanden leder till att ungdomar förfalla till homosexuell prostitution medför gärningen i allmänhet obotliga skador för vederbörandes personlighetsutveckling.

Invändningen att en höjd åldersgräns skulle medföra ökade möjligheter till utpressning från ungdomarnas sida gentemot äldre homosexuella kan utskottet icke finna tungt vägande. Den homosexuelle har nämligen möjlighet att undgå sådana risker genom att rätta sig efter lagbudet och välja sina objekt bland personer som uppnått 21 år. Även utan att gärningen kriminaliseras torde för övrigt ungdomarna ha möjlighet till utpressning genom hot om skandalisering.

Av det anförda följer att utskottet delar motionärens uppfattning om behovet av vidgat straffskydd för ungdom under 21 år. Huruvida konsekvensen bjuder att man som motionären föreslagit också höjer straffbarhetsåldern för gärningsmannen från 18 till 21 år, lämnar utskottet öppet.

Såsom framgår av straffrättskommitténs yttrande förbereder emellertid kommittén för närvarande förslag till ny lagstiftning om brott mot person, däribland även sexualförbrytelser. Kommittén räknar med att lägga fram sitt förslag under år 1952. Med hänsyn härtill finner sig utskottet för närvarande icke böra föreslå någon ändring i gällande lagregler på hithörande område.

Vad därefter — — — (lika med utskottet) — — — sådan åtgärd.

Däremot kan det, såsom framhållits i några yttranden, sättas i fråga, om icke på vissa punkter en utvidgning av det straffbara området vore på-

kallad. Utskottet tänker härvid på sådana fall, då övervakare förgripit sig med homosexuella gärningar mot personer över 21 år, som stått under deras tillsyn, eller då militärbefäl eller lärare på sådant sätt förgått sig mot sina underordnade eller lärjungar i samma ålder. Med hänsyn till att som redan nämnts straffrättskommitténs förslag till ny lagstiftning om brott mot person är att vänta redan under år 1952, kan utskottet emellertid ej heller på denna punkt för närvarande föreslå någon lagändring.»
